MÄRDI- JA KATRIPÄIV

märdisant, katrisant, santma, tennämä, poiskõnõ, latskõnõ (tütärlats)

MÄRDISANDIÕDAGU JUHTUMIISI

Greta Suurmann

Märdisandiõdagu sai meil väega pall´o nall´a. Ku mi ütstõõsõ näkõ värvemi, sõs tull´ vällä, et mi olõ üte poiskõsõ latskõsõ muudu är värvnü. Tuu üle naarimi õkva kavva aigu.

Lätsimi pümmen külä poolõ minemä. Lõpus jõudsõmi üte tarõussõ taadõ. Mi es panõq tähelegi, et pini oll´ vallalõ. Kiäki es julguq inämb üttegi hellü tetäq. Lõpus tull´ perremiis vällä ja ütel´, et pini om kinniq ja tedä ei olõq vaia pelädäq.

Tarõn küssemi mõistatuisi, laulsõmi ja tandsõmi. Perremiis andsõ meile häid ubinit ja tsusaś üte sibula kah mano. Tuud tä meile es ütleq. /---/

Kodotii pääl naksimi ubinit süümä. Mart haugaś kah ütte, a tull´ vällä, et tuu es olõki upin. Oll´ hoobis sipul. Kõik saivaq hää kõtutävve naardaq.

(„Mino Võromaa“ 25. kogomik)

Küsümüisi

1. Miä ai latsi märdisandiõdagu naarma?
2. Määndse vimka üts perremiis latsilõ visaś? Midä sa säändsest vimkast arvat?
3. Määndsit juhtumiisi om sul santman kävvün ette tulnu?
4. Määndsit andõ sa oodat, ku santma läät?
5. Määndseq nall´aq sullõ miildüseq? Kõnõlõq klassin üts nall´alugu! Otsustagõq ütenkuun, kinkal om kõgõ nall´akamb lugu!

MÄRT VÕI JUUSKÕQ KATRI,
KATRI VÕI JUUSKÕQ MÄRTI –
EI TULÕQ KIILDMÄ KIÄKI.

Ülesannõq 1. Tiiq hindäle märdi- vai katrisanti minekis mask.

Ülesannõq 2. Tekeq üten klassikaaslaisiga kats rühmä. Üteq ommaq sandiq ja tõnõ jago om perrerahvas. Sandiq mõtlõsõq vällä paar värsirita, midä võissi täämbädsel aol perrerahvalõ suuviq. Perrerahvas ummakõrda mõtlõs, määndside sõnnoga santõ tennädäq. Sis tekeq vaihtust. Tan om üts näüdeq inneskidsest aost Põlva kandist.

Sandiq suuvvaq:
Miä soovi perrepojal? Kadriku, kadriku.
Kümme täkku lahtõrihe! Kadriku, kadriku.
Miä soovi perretütrel? Kadriku, kadriku.
Laudatävve lambiid! Kadriku, kadriku.

Perrerahvas tennäs:
Aituma, märdikeseq/katrikõsõq!
Hüvvä tervüst teile!
Sillet tiid iks astuq!

KEELEOPPUS

Eesti keelen ütlemi: *ma ei tee, ta ei lähe, nad ei tule.*

Piaaigu sammamuudu ütlemi võro keelen, a panõmi kakkõhelü kah mano: *ma ei tii**q**, tä ei lää**q**, nä ei tulõ**q**.*

Võro keelen saa ka tõistmuudu: mõnikõrd lätt **ei** sõna taadõ. Harilikult sulas **ei** kokko hindä iin olõva tähega ja nii saa **ai, äi, ui, üi, õi**:

ma, tä, nä ei tiiq	***tii ei, tii-iq***
ei lähäq	***lähä ei, lähä-äiq***
ei tulõq	***tulõ ei, tulõ-õiq***
ei tahaq	***taha ei, taha-aiq***

Üleannõq 3. Lövväq joonõ pääle pasva sõna.
Prooviq mõlõmbat muudu – ede-eitüst ja taga-eitüst.
ei tahaq ~ taha-aiq, ei tulõq ~ tulõ-õiq, ei tuuq ~ tuu-uiq, ei oodaq ~ ooda-aiq

Märt _____ söömä peräst, märt _____ jooma peräst.
(A mille peräst tä sõs tulõ?)
Katri _____ lillikinkmist, katri _____ kallistamist.
(A midä tä sõs uut?)
Märt _____ tsialihha, märt _____ maasikmarju.
(A midä tä sõs taht?)
Katri _____ kingitüisi, katri _____ kanapraati.
(A midä tä sõs tuu?)

Ülesannõq 4. Viäq joonõga kokko, määndseq rõivaq passisõq märdi-, määndseq katrisandilõ? Kas mõni rõivas passi-iq sukugi?

MÄRDISANT KATRISANT

Märt määtäs ja Katri kaotas.

Mille kotsilõ seo ütlemine käü?

Liliana Lepaste, „Kadrisandihkäük“

1. Kuis katrisantõ kotsilõ üteldäs?
2. Midä katrisandiq seon jutun tasos saiq?
3. Miä santõga kodotii pääl juhtu?
4. Kuis seo lugu lõppi?